

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 május Esszé

Ripp Zoltán: Az ellenzéki felelősségről

Vajon elvárható-e egy párttól, hogy ne pártként gondolkozzon és cselekedjen? Normális esetben nem várható el. Hazánkban azonban a legkevésbé sincsenek normális körülmények. A szűkösen pártelvű gondolkodás jelen esetben a „katasztrófa módszertana” – hogy Tamás Gáspár Miklós réges-régi, éppenséggel a pártelvűség fideszes megkerülését kifogásoló cikkének címét idézzem. (*Népszabadság, 1991. április 6.*) Az orbáni rezsím kiépülése rég túl van azon a ponton, amikor még pusztán a választási matematika követelte volna meg az antifideszes demokratikus ellenzék együttműködését.

„Bűnösök, ha életben tartják Orbán rendszerét” címmel jelent meg tavaly ősszel egy internetes írásom, amelyben nemcsak közös felelősségükre próbáltam felhívni (másokhoz hasonlóan) az egymást gyanakodva és fenntartásokkal méregető demokratikus ellenzéki csoportok figyelmét, hanem egy ésszerűnek vélt kibontakozási megoldást is vázoltam nyolc pontban. (*Magyar Narancs Online, 2012. október 12. <http://magyarnarancs.hu/publicisztika/bunosok-ha-életben-tartjak-orban-rendszeret-82060>*) Természetesen nem fűztem vérmes reményeket a racionális érvek meggondolásához. Azért vagyok kénytelen utalni korábbi fejtegetéseimre, mert ami az elvi megfontolásokat illeti, sajnos semmi lényegesen újat nem tudok hozzátenni. Legfeljebb annyit, amennyi az azóta tovább súlyosbodó helyzetből következik. Az ország állapotának romlása nem járt az ellenzék esélyeinek érdemi javulásával. Továbbra is kétséges, hogy akár összefogva is képes lesz-e nem csupán az Orbán–Simicska klán leváltására, hanem a kiépült autokratikus rezsím felszámolására és a demokratikus jogállami köztársaság újrateemtésére.

Új mondandó híján sem nehéz azonban megindokolni, mi a célja ezen újabb írásnak: a politikusi felelősségre való figyelmeztetés, még ha sejthető is, hogy falra hányt borsó lesz belőle. Valamennyi ellenzéki csoportosulás felelőssége fölvethető, de kiemelkedő a Magyar Szocialista Párté, hiszen – tetszik vagy sem – kulcshelyzetben van az ellenzéki oldalon.

Ezen a ponton muszáj egy kis kitérőt tennem, ami valójában csak látszólag kitérő. A magyar közéletet átható *pártellenességről* van szó. A civil ellenzéki demonstrációk már-már kötelességszerű elhatárolódó gesztusai jól magyarázhatók, miközben differenciálatlanságukban nyilvánvalóan kártékonyak az eljövendő választásokat tekintve. Pártok híján ugyanis legfeljebb a felháborodott nép haragja takaríthatná el a hatalomból az új undokak autokratikus rezsímjét, az erre való hajlamlak azonban egyrészt semmi jele, másrészt az erőszak következményei beláthatatlanul súlyosak lennének. A pártellenes érzület a hitelességi gondok tünete. A legitimációs válság nyomán a hajdani rendszerváltó pártok megroggyantak, majd javarészt eltűntek (a Fidesz régen nem azonos rendszerváltó önmagával). A korábbi pártrendszer összeomlása után az ellenzéki oldalon nem ment végig az újraszerveződés. A maradvány MSZP így maradt a porondon legerősebb alakulatként, miközben hitelvesztésén nem igazán tudott úrrá lenni, képzeljen bármi ellenkezőt is önmagáról.

Részben oka, részben következménye ennek a helyzetnek egyfelől az ellenzékiiség belemerevedése a pártmentesített civilségbe, másfelől a tanácsstalanság a szerény színvonalú pártkínálat láttán.

Jó esetben egy párt – különösképpen, ha nem pusztán választási, hanem baloldali néppártnak véli magát – nem csak, sőt nem is elsősorban közhatalmi intézmény, hanem olyan civil szervezet, amely indul a választásokon. (A rendszerváltók is így gondolhatták, amikor ragaszkodtak hozzá, hogy ne külön törvényben, hanem az egyesülési jog keretei között szabályozzák a pártalakítást.) Ha elidegenedett hatalmi instrumentum mivolta lesz egy párt uralkodó vonása, ha egyúttal nem épül bele működésébe a hatalom civil kontrollja, akkor elidegenül választóitól, képtelen lesz ellenállni az oligarchizálódás vastörvénye érvényesülésének, egyre szűkülő aktivista hálózattal rendelkező káderpárttá korcsosul. Az egyre csökevényesebb civil bázisú pártokra egyre nagyobb hatalom és felelősség jut. Az MSZP „civilisése” hiányában nem tudott lényegét tekintve megváltozni, valódi baloldali néppárttá válni. Azért fordulhat elő, hogy deklarált szándékával szemben az olyannyira szorgalmazott ellenzéki egység létrejöttének kerékkötőjévé válik, mert hiányzik belőle a társadalmilag adekvát önreflexió. Az MSZP bajainak ma ez az egyik legsúlyosabb szimptomája. A korábban sokat emlegetett társadalmi beágyazottsága enyészett el, beleértve a baloldali értelmiség szerves kapcsolódásának esélyét. Már 2010-ben sem működött az „orrbefogós” szavazásra buzdítás, amire aligha megfelelő reakció a baloldali, vagy „balliberális” véleményformálók korábinál is nyilvánvalóbb negligálása, s vele együtt a széles értelmiségi csoportok kezének „elengedése”, amivel a párt a saját jövőjét ássa alá.

A „kötcsei gondolat” jegyében az autokratikus rezsimek létrehozó kvázi állampárttal szemben aktívan politizálni kívánó honpolgárok legfőbb teendője a hozzájuk legközelebb álló pártok elfoglalása és „civilítésük” volna – vagy ha ez kilátástalan, mint ahogy jórészt az is, a maguk képére formált új pártok létrehozása. Ellenkező esetben a felháborodásuk által életre kelt mozgalmak kiüresednek, üresjáratban forogva elkopnak. Idővel inkább kártékonyak lesznek azáltal, hogy a hatalommal szembeni tömeges elégedetlenséget csupán hatástalan tiltakozó demonstrációkba csatornázzák be, s mintegy hamis kielégülést okozva levezetik a feszültséget. Könnyű az „újrapártosítás” jámbor szándékát megfogalmazni, csak hogy a dolog természeténél fogva részint nincs kihez címezni e követelményt, részint a mai tömegdemokrácia és pénzüggőség körülményei között hallatlan nehézségekkel találkozunk, akik a pártszervezéshez nekifognak. Hatékony megnyilvánulási esélyeik minimálisak a közmédia totális megszállása és a közélet eltahósításában készségesen közreműködő kereskedelmi média politikamentesítése mellett. Ráadásul minden új szerveződés könnyen szembetalálhatja magát a létező ellenzéki pártok féltékenységével, valamint a valós veszélyre intő váddal, miszerint az ellenzéki oldal további töredezettségét előidézve inkább rontja, mint javítja a kormányváltás esélyeit.

A kétpólusú pártrendszer kialakulását maga után vonó új választási szisztéma a pártrendszer újrakonstruálásával együtt járó differenciálódás ellen hat. A Fidesz éppen a vele szemben álló erők megosztottságának tudatában hozta létre a „centrális erőter” megteremtését segítő közjogi felépítményt. Jól számított, olyan késésben van az egymástól is viszolygó csoportokra osztott ellenzék, amit szokványos kormányváltó koalíciós pártszövetséggel a választásokig alig lehet behozni. Egyszerre kellene egyfelől megszervezni, identitásában megerősíteni, működőképessé tenni és támogatói bázissal ellátni az új alakulatokat, másfelől egy prompt szövetségkötéssel muszáj lenne rögtön zárójelbe is tenni a bizonytalan arculatú és támogatottságú, jószerivel ismeretlen programú pártok önállóságát. Mégpedig olyankor, mikor egy új alakulat hitelességét jórészt a bukott pártrendszer maradványaiként itt ragadt pártoktól és elkopott politikusaitól való elhatárolódás teremtheti meg. A dilemma kezdettől feszíti az ellenzéki oldalt, hadd ne taglaljam újra, amit majd két éve bátorkodtam erről megírni. (A

rendszerellenzéki dilemmai és a kiútkeresés, Mozgó Világ, 2011/8.) A Lehet Más a Politika kettéválása megmutatta, milyen nehéz úrrá lenni az ellentmondáson.

Egy közös cél érdekében létrehozandó *ernyőszervezet* – az ideológiai-koncepcionális különbségek időleges feloldásával – elvileg alkalmas lehetett volna valamiféle egység megteremtésére. Ennek jegyében lépett színre az Együtt 2014. Hamar kiderült azonban, hogy nincs esélye az eredeti törekvésnek, amint világos lett, hogy a pártok, jelesen az MSZP nem hajlandó a pártlogikát és persze a magának vindikált vezető szerepét feladva csatlakozni a mozgalomhoz. Érthető volt az a kimondott-kimondatlan követelés, hogy ha tényleg választási együttműködést szeretnének az Együtt létrehozói, alakítsanak nyíltan is pártot, főleg ha Bajnai Gordon személyében már egyenesen miniszterelnök-jelölttel lépnek fel. A késlekedő és félig-meddig kényszeredett párttá alakulás természetesen hozta felszínre a szocialistákkal való rivalizálást, amelyet kissé eufemisztikusan „rejtett előválasztás” gyanánt értelmeztek. A „ki legyen a kakas a szemétdombon?”-huzakodás elkezdése benne rejtett magában a helyzetben, függetlenül attól, hogy szocialisták előnyük tudatában és az ellenzéki vezető szerep megőrzésének reményében kifejezetten preferálták is, tudatosítva az erőviszonyokat. A korántsem biztató közvélemény-kutatási adatsorok ellenére láthatóan nem kívántak lemondani a váltópárti illúzióról. Mint ahogyan az LMP bomlása nyomán az Együtt 2014-Párbeszéd Magyarországiért pártszövetséggé kiegészült új szervezet is nehezen szabadult fennhéjázó önbizalmától, jóllehet a megalakulásához fűzött túlzott várakozások nem igazolódtak. Az MSZP felső vezetői és középkáderei kiindulhattak helyzeti előnyükből, amikor igényüket fenntartották a vezető szerepre, mondván: valójában csak mi állunk készen bejáratott, szervezett ellenzéki pártként, az újak legfeljebb virtuálisan léteznek; ha majd bizonyítják, hogy vannak embereik és helyben is működőképes szervezeteik, ha tudnak mozgósítani és kampányt folytatni, ha ők is csinos kötetekbe rendezik szakmai programjaikat, akkor az erőviszonyok felmérése és a közpolitikai elgondolások összemérése alapján osztozkodhatunk a szerepeken és pozíciókon.

E pillanatban, amikor napvilágra került az ellenzéki összefogásra az E14-PM-től származó kezdeményezés, amely a tárgyalások megkezdésére és lebonyolítására vonatkozott, majd a rá adott gyors MSZP-s válasz is, még nem tudható, mi lesz a kimenetele. Egyelőre inkább aggasztó, mint reménykeltő a javaslat kapcsán elindult, presztízsszempontra követő huzakodás. A reflexszerű üzenetelés rögtön azt sugallta, hogy a legegyszerűbb dolgokban, a tétthez képest harmadrendű ügyekben is előtérbe nyomakszik a Bajnai- és a Mesterházy-csapat rivalizálása.

Az együttműködéshez szükséges megállapodás nem visszszámítás kérdése. A politikában a fontos lépések időzítésének különleges jelentősége van. Nem azon múlik a helyes időpont eltalálása, hogy „technikailag” milyen dolgok elintézésére, megszervezésére lehet még elegendő az idő. Az utóbbi időben lépten-nyomon patópájkodást lehetett tapasztalni hivatásos politikai elemzőktől is: nem hajt a tatár, őszre, netán az év végére kell készen állnia *valamiféle* megállapodásnak a választási szövetségről, a koalíciós programról és a közös ellenzéki miniszterelnök-jelölről. Addig meg hadd menjen részint az erőfelmérés, a majdani összefogás arányainak kipuhatólására, részint az összeegyeztetendő koncepciók, programok, egyebek kimunkálása, a jelölt-jelöltek kiválasztása, a kampánystábok felállítása, meg a többi hasonló teendő. Ezek persze fontosak. A késlekedés azonban már eddig is alig jótétehető.

A látszat szerint az ellenzék szervezettségének hiányában nem is lehetett megkezdeni szélesebb körben a tárgyalásokat az együttműködésről. Alátámaszthatják ezt a felfogást a közvélemény-kutatási adatok, amelyek arra utalnak, hogy az új pártok jószerivel „mérhetetlen” eredményt produkálnak. A Demokratikus Koalíció támogatottsága is messze elmarad létrehozói reményeitől. Az egyébként is az összefogás kerékkötőjeként mutatkozó LMP kettészakadt, önálló tényezőként immár nem számottevő. A szaporán alakulató,

asztaltársaság jellegű liberális pártcsírák pedig egyelőre inkább komikus benyomást keltenek, mintsem komolyan vehető tényezők lennének. Mindazonáltal tévesnek vélem a fent említett megközelítést. Éppen az összefogás *hiánya* miatt nem erősödtek meg az ellenzéki csoportok, s nem azért maradt el az összefogás, mert ne lettek volna, akik megállapodjanak. S ha ez igaz, annak adódnak tanulságai.

Az orbáni ellenforradalmi rendszerváltás szimbolikus eseménye, az alaptörvény 2012. januári életbe lépése lett volna igazán megfelelő alkalom az ellenzéki összefogás *megkezdésére*. Annál is inkább, mert volt rá indítvány, amely elől azonban a politikai erők kicsinyes megfontolásaik miatt gyorsan kitértek. A megszülető orbáni rezsím elutasítására szervezett operaházi tüntetés üzenete és ennek nyomán a hangulata miatt volt páratlan: hiányzott belőle az ellenzéken belüli elhatárolódás gesztusa. Pontosabban az ott tüntetőknek egyáltalán nem hiányzott, éppen ellenkezőleg. Alkalom és igény együtt volt arra, hogy az Orbán-rendszer ellenzéke deklarálja az alkotmányosságot kiiktató, a demokratikus jogállam felszámolásával kiépülő rezsím *illegitim* voltát, és ezen az elvi alapon szervezze meg az ellenzéki politikát.

Nem önmagában a kétharmados többség okozta, hogy a szokványos parlamenti szerencsétlenkedéssel elfoglalt, sajtótájékoztatók százaival és közpolitikai papírok gyártásával az intenzív tevékenység illúzióját keltő ellenzék nem tudott érdemi ellenállást kifejteni a jobboldali rendszerváltó politikával szemben. Az MSZP reménye alaptalannak bizonyult, hogy a „gyurcsányistáktól” megszabadulva baloldali fordulatával majd hitelessé válik, és egymaga váltópárttá erősödik. Az elhatárolódás világcsúcsára törekvő LMP sem tudta kiaknázni a frissességéből adódó esélyeit. Mondogatták a szocialisták és az elempések, hogy a rendszer ellenzékének tekintik magukat, de ebből magatartásukra, politizálásukra ritkán következett valami észrevehető. Csodálkoztak, hogy támogatottságuk az ámokfutásszerű fideszes kormányzás ellenére sem növekszik. Miközben az ellenzék pártjai is az egymástól való elhatárolódásban jeleskedtek, a pártellenes ellenzéki civil formái nem szerveződtek társadalmi ellenállássá. A rutinszerűvé korcsosuló demonstrációk egyre enerváltabbak lettek. Világos és *radikális* cél hiányában nincs, ami a demokratikus ellenzék mögött álló társadalmi erőt összehozná, és együtt tartaná. A látszatellenzéki, de egyre szélsőségesebb retorikájú Jobbik profitált a helyzetből, miközben programjának fő pontjait a Fidesz tempósan megvalósította.

Bajnai Gordon fellépése az Együtt megalakulásakor sokakban reményt keltett, amennyiben a *rezsimváltás* jegyében történt. Ezzel szemben párttá alakulva simán beilleszkedtek az önérdékük szerint viselkedő, a pártlogikát követő alakulatok sorába. „Észrevétlenül” a semleges jelentésű *korszakváltás* jelszavára cserélték fel a rezsimváltó retorikát, talán azért, mert reménytelennek ítélték, hogy az orbáni rendszer felszámolásához szükséges többség előállhat. Kétpárti összefogással, amire irányt vettek, ez nem is remélhető. Az Együtt mintha szép csendben feladta volna a meccset, elfogadva az MSZP *kormányváltásra* redukált stratégiáját. A szocialisták szavakban ugyan többet állítanak, egész magatartásuk azonban arra utal, hogy csupán kormányváltást tartanak reálisnak, arra vonatkoznak terveik, reflektív-kritikus politizálásuk és ígéreteik rendre a Fidesz által előtérbe állított kormányzási kérdéseket érintenek. Való igaz, ma egy sima kormányváltás is a csodával határosnak tűnik. Csakhogy könnyű belátni, az orbáni berendezkedés lényeges vonása, hogy viszonyai között más párt képtelen legyen kormányozni. A rezsím megváltoztatása, a visszademokratizálás, a jogszabályi, intézményi és személyi feltételek *gyökeres* átalakítása nélkül megbéníthatnak jószerivel bármilyen cselekvést. Nehéz fölmérni, melyik a komolyabb veszély: ha Orbán és pártja hatalmon marad, amíg a totális bukásig le nem járhatja magát, tönkretéve az országot; vagy ha a mai ellenzék minimális győzelmet arat ugyan, de képtelen lesz hatékony kormányzásra, így a várható – jó esetben is hideg polgárháborús – politikai klímában a válságkezelésre kényszerülő

baloldal beláthatatlan időre bukásra ítéltetik.

Nem azért nincs határozott „kormányváltó hangulat”, mert az emberek elégedettek a kormányval. Minden felmérés az ellenkezőjét tanúsítja. Az elszánt Fidesz-híveken kívüli többség rossznak, inkompetensnek és érdekeikkel szemben állónak ítéli az Orbán-kormány tevékenységét. Akkor hát miért is tűnik úgy, hogy a pártok népszerűségi listáját fölényesen vezető Fidesz hatalomban maradhat? Mert túlságosan kevés az elégedetlen többség számára a szerencsétlenkedő ellenzék által nyújtott kormányváltó kilátás. Nem mozgósít az Orbán-rezsim ellen, ha a berendezkedő új jobboldali kurzus egészével szemben álló honpolgárok a demokratikus ellenzékben nem látják meg a reményt és a potenciát egy gyökeres változashoz, s ha ezt a változást nem tudják hozzákapcsolni egyre nehezebb mindennapi életük megjavításának a kilátásaihoz. Gyöngye és széttagolt, egymással is huzakodó ellenzékietek minnek juttatnának hatalomba, ha sejtethető róluk, hogy képtelen lesznek felszámolni az orbáni dűlős következményeit. Reményt már csakis a *teljes* antiorbánista ellenzék – pártokat, szakszervezeteket, civil csoportokat és mozgalmakat – felvonultató összefogás kelthet, amely egyúttal a gyökeres változás letéteményese is. Nincs semmi garancia arra, hogy sikerüljön összehozni a választásokra a váltáshoz szükséges széles szövetséget, de anélkül az Orbán-kurzusnak aligha lehet véget vetni. Nyilvánvaló, hogy milyen nagyok az összefogás nehézségei, különös tekintettel az eddigi késlekedésre, a direkt pártérdekek erejére, valamint a rokon- és ellenszenvetekre, az együttműködésre érdemesek és hajlandók kiválasztásának problémáira. Amint lendületet vesz az ilyenkor szokásos „vele aztán már tényleg nem” típusú szelektálás és az ellenlistázás, meg az „ugyan már, nem áll mögötte szinte senki” jellegű ellenkezés, nem is beszélve a „ki legyen a miniszterelnök?” társasjáték lépéseiről, gyorsan ad acta kerülhet a szövetkezés ügye. Természetesen fölvetődik a „technikai” lebonyolítás kérdése. Komoly probléma, de többnyire a megtorpedozás szándéka, magának az összefogás elvének az elutasítása áll a megfogalmazása mögött. Végző soron mi másra tartjuk a politikusokat, mint hogy leküzdjék a célok megvalósítása előtt álló akadályokat?

Okkal vethető fel, hogy valakinek vezetnie kell a leendő szövetséget, s a domináns ellenzéki párt jogosan formál igényt az erejéhez mérten nagyobb beleszólásra. (Tovább bonyolítja a helyzetet, ha a domináns pozícióért is tovább folyik a küzdelem.) A rezsimváltás reményével kecsegtető választási együttműködés feltételezi: az MSZP mint legerősebb párt úgy vezesse győzelemre az ellenzékiet, hogy nem tülekszik folyvást az előtérbe, vagyis nem akarja minden áron a saját akaratát keresztülverve irányítani és uralni a folyamatot. Normál esetben ilyen egy párt nem csinál. Nem függeszti fel – akár részlegesen – programját, nem tesz elvi engedményeket, nem megy bele a befolyását megkérdőjelező kompromisszumokba, nem kockáztatja meg, hogy elbizonytalanodjon aktivistahálózata és szilárd választói magja. De ha most nem csinál ilyen, könnyen lehet, hogy nemcsak a választásokon veszít, hanem elveszejt Magyarországot is. A képlet egyszerű, a helyzet bonyolult, a megoldás paradox.

A szélsőségesen aránytalan és igazságtalan, a hatalom jelenlegi birtokosait preferáló választási rendszerről, valamint a hozzá kapcsolódó eljárásjogi anomáliákról, a csalás beépített lehetőségeiről már sokan értekeztek. Nyilvánvalóan nem lesznek 2014 tavaszán tiszta választások. Orbán és csapata nem kockáztatja meg a vereséget. Ennek ellenére kell megpróbálni legyőzni. Nem lesz elegendő olyan választási szövetség, amely egy „éppen hogy győzelem” reményét is alig hordozza.

A jelenlegi választási rendszer tendenciaszerűen kétpólusúvá teszi a pártszerkezetet. A fragmentált ellenzék pártszerű egyesülése rövid távon elképzelhetetlen. A MSZP váltópárti reményeit táplálta az a megfontolás, hogy ha végül a választásokra nem formálódik ki az Orbán-párt leváltására alkalmas más potens erő, a kormányváltást óhajtók jobb meggyőződésük ellenére is ráfanyalodnak a szocialistákra. A programalkotás és a választási felkészülés hajszojt

tempója az együttműködés esélyeit csökkenti, a visszalépés elfogadtatása a már kiválasztott káderekkel és helyi szervezetekkel komoly próbatétel egy párt politikusai számára. Ezért is kérdés: mit kaphat cserébe az MSZP egy széles összefogásban tanúsított visszafogott, elismerést kiváltó magatartásért? Nagy lépést tehet még mindig meglévő hitelességi deficitje leküzdésére. Továbbá, jó esetben elkerülhet még egy ciklust ellenzékben, amely inkább a megsemmisülésével fenyegeti, mintsem felemelkedése esélyét növeli.

A jövő kormányzás kérdését nem oldaná meg, ha megszületne is a demokratikus köztársaság helyreállításának, a rendszer javított kivitelű vissza-alkotmányosításának és újraintézményesítésének programjával fellépő összefogás. Gondolni kell arra is, hogyan tudná egy új rezsimváltó hatalom az oligarchizálódás és a nepotizmus következményeitől megtisztítani a közéletet, az állami és önkormányzati szférát. Az abnormis viszonyok radikális és visszafordíthatatlan felszámolása kiterjedt jogszabályalkotó és intézményteremtő folyamat révén lehetséges, amihez legitimitást csak az biztosít, ha világossá válik a társadalom nagy többsége előtt, hogy egy *illegitim rezsim felszámolására* ad a választásokon felhatalmazást. Az ellenzéknek világossá kellene tennie, hogy az orbáni rezsim bukása vagy fennmaradása a tét, nem pusztán egy kormányzó párt veresége vagy győzelme. Első menetben tehát nem is a „jó kormányzás” a legsürgetőbb feladat. Mindenekelőtt a normális kormányzás *feltételeinek* a biztosításáról kellene gondoskodni – egyelőre be sem látható szenvedélyességű jobboldali ellenállás mellett.

Egy kormányprogramban való megegyezést kétpárti koalíció esetén is nehéz tető alá hozni. A remélt összefogás esetén vagy megszületik egy „népfrontos” válságkezelő és kibontakozási kormányprogram, vagy *kétszakaszos* átmenetet érdemes tervezni. Ez utóbbi lehetőségét vettem fel korábban idézett cikkemben. Eszerint az „alkotmányozó nemzetgyűlési” funkciókat betöltő új parlament mihamarabb teljesíthetné feladatát, amire a választóktól felhatalmazást kért. Ezt követően új választási törvény alapján sort lehetne keríteni immár egyértelműen programalapú és pártelvű választásokra, amely megmutathatná a politikai erők valós támogatottságát, és annak alapján adna felhatalmazást kormányzásra. Ez a megoldás is az együttműködési megállapodás része lehetne a soron lévő választásokra, a személyes tétek csökkentésével mintegy megkönnyítve egyúttal a jelöltállítási alkukat. Igaz, tavalyi javaslatom feltételezte az alkotmányozó többség létrejöttének esélyét, ami viszont az idő fogytával egyre távolodik.

Tetszik

236 ember kedveli. Legyél te az első az ismerőseid közül!

Kapcsolódó írások:

1. **Ripp Zoltán: Az ellenzék megszerveződésének éve?** Nem sok jó várható 2012-ben. Most, az év kezdetén, a...
2. **Ripp Zoltán: Hazánk, Orbánisztán** Az elrugaszkodás esztendejének vége. Magyarország, miközben sikert sikerre halmoz, kecsesen...
3. **Ripp Zoltán: A populizmus árnyéka** Ripp Zoltán A populizmus árnyéka Induljunk ki egy ténnyől....
4. **Ripp Zoltán: A szocialisták száz napja ellenzékben** „Száz nap, amely...” – kezdeném a nyolc év után ellenzékbe...
5. **Ripp Zoltán: A rendszerellenzéki dilemma és a kiút keresés** Mi lesz Orbán után? Mikor lesz Orbán után? Hogyan érhető...

Cimkék: [Ripp Zoltán](#)